

Mesleki Eğitim Sürecince Tıp Fakültesi Öğrencilerinin 'Anne Sütü' ve 'Bebek Dostu Hastane' Bilgi Düzeyi Değişimi: Konya Örneği*

Changes in the Knowledge Level of Medical Students about "Breast Feeding" and 'Baby Friendly Hospital' During the Medical Education: Konya Example

¹Sevgi Pekcan, ²Nazan Karaoğlu, ³Yasemin Durduran, ¹Meltem Energin

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.D., Konya

²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi A.D., Konya

³Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı ve A.D., Konya

Özet

Toplumda anne sütüyle beslemede doğru uygulamaların ve Bebek Dostu Hastane kriterlerinin sürdürülmesi konusunda hekimlerin bilgi ve tutumları önemlidir. Tıp eğitimi süreci geleceğin hekimlerini bu konular hakkında eğitmek için önemli bir fırsattır ve izlenmelidir. Bu çalışmanın amacı tıp fakültesi öğrencilerinin "bebek dostu" çalışmalarını ve "anne sütü" hakkındaki bilgi düzeylerinin farklı eğitim yıllarındaki durumunu belirlemektir. Kesitsel tipteki bu çalışmada Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi 1., 3. ve 6. sınıf öğrencilerine isimsiz bir anket uygulandı. Etik onay sonrasında sosyo demografik özellikleri ve WHO ve UNICEF'in anne sütü ve bebek dostu hastane kriterlerini içeren 26 maddelik anket formu gönüllülük temelinde uygulandı. Veriler istatistik paket programında değerlendirildi. Sayılar, yüzdeler, ki-kare kullanıldı ve $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi. Çalışmaya % 34'ü birinci sınıf, % 35'i üçüncü sınıf, % 31'i altıncı sınıfta öğrenim gören 295 öğrenci katıldı. Anne sütünün beslenme dışındaki en az üç yararını doğru söyleyebilen öğrenci sayısı akademik yıllara göre %8, %25 ve %51'di ($p < 0.001$). Hastanelerinin emzirme politikası varlığı ve yaşadıkları ilin 'Bebek Dostu İl' olma durumunu bilme durumu 6.sınıf öğrencilerinde daha yüksekti ($p < 0.001$). Doğru emzirme tekniğini bilme ($p < 0.05$), emzirmenin kesin kontrendikasyonlarından en az üçünü doğru bilme ($p < 0.001$), süt sağma yöntemlerinden pompa ve makine ile sağma yöntemlerini bilme durumu yine son sınıf öğrencilerinde anlamlı düzeyde daha yüksekti ($p < 0.001$). Bu çalışmada genel olarak öğrencilerin tıp eğitimi süresince anne sütü ve bebek dostu hastane konularında yıllarla artan bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Hekimlerin meslek yaşamlarında konuya olan duyarlılığın artırılması amacıyla eğitim programında yeniliklerin eklenmesi ile bilgi düzeyinin daha yükselmesi hedef olmalıdır. Mevcut durumda teorik eğitimin pratikle desteklenmesi anne sütü ve bebek dostu çalışmalarının mesleki beceriye yansımalarına katkı sağlayabilir.

Anahtar kelimeler: Tıp Fakültesi, anne sütü, bebek dostu hastane, öğrenci

Abstract

The knowledge and attitudes of physicians are important in continuity of the correct applications in breastfeeding and "Baby Friendly Hospital" criteria in the society. Medical education process is a chance to educate future physicians about these issues and should be monitored. The aim of this study is to determine the knowledge level of the medical school students about "breastfeeding" and "Baby Friendly Hospital" criteria and applications in different academic years. In this cross sectional study a anonymous questionnaire was applied to medical students who are in first, third and sixth academic years of education in Necmettin Erbakan University Meram Medical School. After ethical approval 26 item questionnaire consisting socio demographic features and items about breastfeeding and baby friendly hospital declared by WHO and UNICEF, voluntarily. The data was analyzed via statistics package program. Numbers, percentages, chi-square were used and p value < 0.05 accepted as significant. Two hundred and ninety five students who were in 1st (34%), 3rd (35%) and 6th (31%) academic year participated to this study. The percentage of students who could count at least 3 benefits of breastfeeding other than feeding were 8%, 25% and 51% in respect to academic years ($p < 0.001$). The knowledge about the existence of breastfeeding policy in their hospital and "infant friendly city" status of the city they are living in were higher in 6th year students ($p < 0.001$). Knowledge level of correct breast feeding method ($p < 0.05$), knowledge about at least 3 contraindications of breast feeding ($p < 0.001$), and knowledge about the milking methods (by pump and machine) were also significantly higher in 6th year students ($p < 0.001$). In this study it can be observed that the knowledge of students about breastfeeding and infant friendly hospital issues increase by advancing years. The target should be increasing innovations in the education program in order to raise awareness of doctors about this subject during their entire careers. In current situation supporting the theoretical education by practice may contribute to the reflection of breastfeeding and infant friendly studies to the professional skill.

Key words: Medical School, breastfeeding, baby friendly hospital, student

GİRİŞ

Sağlıklı bir beslenmeye giden yolda atılması gereken ilk adım faydaları artık tartışmasız kabul edilen anne sütü ile emzirmenin korunması, desteklenmesi ve yaygınlaştırılmasıdır (1-9). Bu amaçla yürütülen anne sütünü teşvik programında ulaşılmaya çalışılan önemli bir nokta da bu konuya duyarlılığın artırılmasıdır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 1990'lı yıllarda Innocenti Bildirgesiyle Bebek Dostu Hastane uygulamaları başlatılmıştır (10-11). Bebek Dostu Hastane uygulamalarının temelini "Başarılı Emzirmede 10 Adım" stratejileri oluşturmaktadır (12-14). Bu adımlar emzirmenin teşvik edilmesini ve anne sütüyle beslemenin desteklenmesini içermektedir. Ülkemizde bu çalışmalar 1991 yılından bugüne kadar "Anne Sütünün Teşviki ve Bebek Dostu Sağlık Kuruluşları Programı" adı altında sürdürülmektedir (15). Sağlık çalışanlarının emziren annelere vereceği desteğin temeli mesleki eğitim yıllarında oluşturulmalıdır. İşte bu nedenle de 'Bebek Dostu Hastane' kavramı sadece anne ve bebeklerle ilgili hastane birim ve personellerini değil, gelecekte bu işleri yapacak şimdinin öğrencilerini de kapsamalıdır. Hekim adaylarının anne sütü ve emzirme bilgi düzeyinin belirlenmesi, varsa bilgi eksikliklerinin öğrenim sürecinde tamamlanabilmesi önem kazanmaktadır.

Konya ili 'Bebek Dostu İl', Meram Tıp Fakültesi de bir 'Bebek Dostu Hastane'dir. Konya ili 2002 yılında Türkiye'de ilk kez bebek dostu il unvanını almıştır ve halen bu unvanı korumaktadır. Meram Tıp Fakültesi de aynı yılda 'Bebek Dostu Hastane' unvanını almış bir hastanedir. Ancak bu uygulamanın hastane pratiğine, topluma ve tıp eğitimine etkileri konusunda yapılmış az sayıda çalışmaya rastlanmıştır (16-18). İşte bu çalışmada tıp fakültesinin değişik sınıflarında okuyan öğrencilerin 'Bebek Dostu Hastane' olma ile ilgili bilgi düzeyini böylelikle de sürmekte olan uygulamanın eğitim yönüyle etkilerini kısmen belirlemeyi amaçladık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu kesitsel çalışma 2011-2012 öğretim yılında Konya ilinde Meram Tıp Fakültesinde yapılmıştır. Çalışma evreni toplumu temsil edebileceğini düşündüğümüz tıp fakültesi birinci sınıf öğrencileri, temel tıp eğitimi almış ancak klinik ortama girmemiş üçüncü sınıf öğrencileri ile hekim olmanın arifesinde olan altıncı sınıf öğrencileri olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak bu sınıflarda öğrenim gören, çalışmaya katılmayı kabul eden ve anketleri tam olarak doldurmuş 295 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışma için etik kurul izni ve çalışmaya katılan öğrencilerden sözlü onam alınmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından oluşturulan DSÖ ve UNICEF'in Bebek Dostu Hastane uygulamaları ve başarılı emzirmede 10 adım stratejilerinden köken alan ilave olarak da öğrencilerin sosyodemografik bilgilerinin içeren 26 soruluk bir anket formu uygulanmıştır. Veriler SPSS paket programında değerlendirilerek, sayı ve yüzdelerle ifade edilmiştir. Veri analizinde bilgi düzeyi ile bağımsız değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılarak, istatistiksel fark $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışma evreninin %52'sini oluşturan 295 öğrencinin % 46'sı erkekti. Öğrencilerin %34'ü birinci sınıf, % 35'i üçüncü sınıf, % 31'i altıncı sınıfta okumaktaydı. Öğrencilerin anneleri % 46 ile en fazla ilköğretim mezunu, babaların % 52'si üniversite mezunuydu. İl merkezinde yaşamının çoğunu geçirenler % 78 düzeyindeydi. Öğrencilerin % 70'i ailesi, arkadaşları veya tek olarak evde kalmaktaydı. Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyo demografik özellikleri tablo 1'de gösterilmektedir (Tablo 1). Kendisinin 1,5-2 yaşına kadar emdiğini belirten 95 (%32) öğrenci vardı. Her üç

sınıf öğrencileri için anne sütünün beslenme harici yararlarına verdikleri doğru cevap yüzdeleri en yüksek olarak anne sütünün bağımsızlık sistemini güçlendirdiği (birinci sınıfta % 53, üçüncü sınıfta %72, altıncı sınıfta %73), anne ile bebek sevgi bağına artırdığı (sırasıyla % 14, % 35, % 48) şeklindeydi. Anne sütünün beslenme dışındaki en az üç yararını doğru söyleyebilen birinci sınıf öğrencisi % 8, üçüncü sınıf öğrencisi % 25, altıncı sınıf öğrencisi % 51 düzeyindeydi aralarındaki fark anlamlıydı ($p < 0.001$) Tablo 2. Hastanenin emzirme politikası varlığı ve 'Bebek Dostu İl' varlığını bilme durumu 6.sınıf öğrencilerinde daha yüksek bulundu ($p < 0.001$). Aynı şekilde doğru emzirme tekniğini bilme ($p < 0.05$), emzirmenin kesin kontrendikasyonlarından en az üçünü doğru bilme ($p < 0.001$), süt sağma yöntemlerinden pompa ve makine ile sağma yöntemlerini bilme durumu yine son sınıf öğrencileri tarafından anlamlı düzeyde daha yüksekti ($p < 0.001$). Gece emzirmenin önemi bilme düzeyi ise 3. sınıf öğrencilerinde daha yüksekti ($p < 0.001$). Öğrencilerin anne sütü ve 'Bebek Dostu Hastane' ile ilgili konuları bilme düzeyleri Tablo 3'te görülmektedir.

Öğrencilerin cinsiyeti açısından bakıldığında; anne sütünün beslenme dışındaki yararlarını bilme, sadece anne sütünü verme süresi, gece emzirmenin önemi, kolostrumun verilme zamanı, dört aylık bebeği olan bir annenin evde olmadığında bebeğini besleme şekli, süt yapımını en fazla arttıran faktörü ve anne sütünün avantajlarını doğru bilme düzeyleri kız öğrencilerde daha yüksekti ($p < 0.05$). 'Bebek dostu hastane' varlığını bilme açısından bakıldığında ise 'Bebek dostu hastane' varlığını bilenlerin kolostrumun verilme zamanını ($p < 0.05$), sadece anne sütü verilme süresini, bebek dostu hastane kriterlerini, meme ucu çatlağının en önemli sebebini, doğru emzirme tekniğini, bebeğin her istediğinde emzirilmesinin sütü arttıracığını, çalışan annenin bebeğini nasıl besleyeceğini, hastanenin emzirme politikasını ve bebek dostu il varlığını bilme durumlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi ($p < 0.001$).

Tablo 1. Tıp fakültesi öğrencilerinin demografik özellikleri

Özellikler	n	%
Cinsiyet (n:295)		
Erkek	135	45.8
Kız	160	54.2
Öğrenim durumu (n:295)		
1. sınıf	99	33.5
3. sınıf	104	35.3
6. sınıf	92	31.2
Yaşamının çoğunu geçirdiği yer (n= 293)		
Köy-kasaba-ilçe	63	21.7
İl merkezi	230	78.3
Barınma yeri (n:295)		
Ailesi ile birlikte	82	27.8
Evde (arkadaşları/tek başına)	125	42.4
Yurtta	88	29.8
Annenin öğrenim durumu (n:295)		
Öğrenimi yok	27	9.2
İlköğretim	135	45.7
Lise	77	26.1
Yükseköğretim	56	19.0
Babanın öğrenim durumu (n:295)		
Öğrenimi yok	8	2.7
İlköğretim	69	23.4
Lise	64	21.7
Yükseköğretim	154	52.2

Tablo 2. Öğrencilerin anne sütünün besleme dışındaki özelliklerini bilme yüzdeleri

Konu	1.sınıf (%) n:99	3.sınıf (%) n:104	6.sınıf (%) n:92	p değeri
Bağışıklık sistemini güçlendirme	53.5	72.1 ^a	72.8 ^a	0.005
Anne bebek arasındaki sevgi gücünü artırma	14.1	34.6 ^a	47.8 ^a	<0.001
Anneyi meme/rahim kanserinden koruma	0	8.7 ^a	8.7 ^a	0.01
Ekonomik olma	4.0	3.8	21.7 ^{ab}	<0.001
Kolay ulaşılabilirlik	2.0	2.9	5.4	>0.05
Büyüme/gelişmeyi destekleme	11.1	13.5	14.1	>0.05
Her an hazır olma	4.0	2.9	3.3	>0.05
Zekâ gelişimine katkı sağlama	12.1	7.7	13.0	>0.05
Vitamin/mineral desteği	5.1	6.7	17.6 ^{ab}	<0.01
Barsak florasını düzenleme/Sindirimi kolaylaştırma	6.1	7.7	10.9	>0.05
Annenin kilo vermesine yardımcı/psikolojik rahatlık	0	1.0	6.5 ^{ab}	<0.01
Alerjen olmaması	0	0	1.1	>0.05
*En az üç yararını doğru bilen	8.1	25.0 ^a	51.1 ^{ab}	<0.001

*1. Sınıfa göre anlamlı; *3.Sınıfa göre anlamlı

TARTIŞMA

Meram Tıp Fakültesi 'Bebek Dostu Hastane' ünvanını almış bir hastane olduğundan hastanemizin birçok yerinde emzirme politikası, başarılı emzirmede on adım, anne sütüyle ilgili slogan ve afişler asılıdır. Meram Tıp Fakültesi öğrencileri ilk iki sınıfta probleme dayalı öğrenme çerçevesinde küçük gruplarda senaryo dahilinde, üçüncü sınıflarda anne sütünün içeriği, doğru emzirme, sağma yöntemlerini içeren dersler almaktadırlar. Fakültenin dördüncü sınıfında kadın hastalıkları ve doğum stajı ile çocuk sağlığı ve hastalıkları stajlarında konuyla ilgili pratik bilgileri kazanan tıp fakültesi öğrencileri son sınıfa geldiklerinde halk sağlığı stajı ile çocuk sağlığı ve hastalıkları stajında bilgilerini tazelenmektedir. Verilen eğitimin amacına ulaşmış olup olmadığı bu konudaki bundan sonra

yapılacak çalışmaların nasıl yapılması gerekliliği açısından önemlidir. Bu çalışma ile eğitimlerinin bu üç aşamasındaki öğrencilerin konuyla ilgili bilgi durumlarını ve eğitim düzeyleri arttıkça oluşan değişimi belirlemiş olduğumuz inancındayız. Çalışmaya katılan öğrencilerden kendisinin 1,5-2 yaşına kadar anne sütü aldığını ifade edenler çalışma grubunun üçte birine yakındır. TÜİK 2011 verilerinde erkeklerin % 12.6'sı üniversite ve yüksek okul mezunu iken, kadınlarda ise bu oran % 9.0'dur (19). Öğrencilerimizin ailelerinin eğitim düzeyinin Türk toplumu verilerinin üzerinde olması bu öğrencilerin ailelerinin de konu hakkında yeterince olmasa da bilgi sahibi olduklarını düşündürmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin bebekliklerinde anne sütü alma sürelerinin bir yıl ve üzerinde olması doğum tarihlerinin bu programların başlatıldığı tarihe denk

Tablo 3. Öğrencilerin anne sütü ve bebek dostu hastane ile ilgili konuları doğru bilme düzeyleri

Konu	1.sınıf(%)	3.sınıf(%)	6.sınıf(%)	p değeri
Sadece anne sütü verme süresini bilme	64.6	72.1	94.6 ^{ab}	<0.001
Gece emzirmenin önemini bilme	0	34.6 ^{ac}	4.3 ^a	<0.001
Kolostrum verme zamanını bilme	12.1	41.3 ^a	78.3 ^{ab}	<0.001
Süt sağma ve saklama bilgisinin varlığı	28.3	51.9 ^a	58.7 ^a	<0.001
Meme ucu çatlaklarının ilk sebebini bilme	20.2	46.2 ^a	69.6 ^{ab}	<0.001
Doğru emzirmeyi bilme	23.2	51.9 ^a	66.3 ^{ab}	<0.05
Süt yapımının en fazla atıranı bilme	14.1	51.9 ^a	57.6 ^a	<0.001
Yetersiz sütün en güvenilir bulgusunu bilme	47.5	44.2	54.3	>0.05
Emzirmeyi etkileyen faktörleri bilme	53.5	67.3	70.7	>0.05
Emzirmenin kesin kontrendikasyonlarından en az üçünü bilme	70.7	83.7	90.2	<0.001
Anne sütünün avantajlarını bilme	6.1	19.2 ^a	41.3 ^{ab}	<0.001
Süt sağma yöntemlerini bilme				
Elle sağma	47.5	49.0	56.5	>0.05
Pompa ile sağma	49.5	70.2 ^a	83.7 ^{ab}	<0.001
Enjektör ile sağma	10.1	12.5	10.9	>0.05
Makine ile sağma	27.3	25.0	47.8 ^{ab}	<0.001
Şişe ile sağma	4.0	5.8	6.5	>0.05
Sütün saklama koşullarını bilme	3.0	6.7	10.9	>0.05
Bebek Dostu Hastane varlığını bilme	17.2	39.4 ^a	69.6 ^{ab}	<0.001
Bebek Dostu Hastane kriterlerini bilme	9.1	11.5	31.5 ^{ab}	<0.001
Hastanenin emzirme politikası varlığını bilme	37.4	58.7 ^a	72.8 ^{ab}	<0.001
Bebek Dostu il varlığını bilme	8.1	34.6 ^a	57.6 ^{ab}	<0.001

*1.Sınıfa göre anlamlı, *3.Sınıfa göre anlamlı, *6.Sınıfa göre anlamlı

düşmesiyle bağlantılı olabilir.

Annelerin anne sütü hakkındaki bilgi düzeyine bakılan Bağ ve arkadaşlarının çalışmasında ilk altı ayda sadece anne sütünün yeterli olduğunu ve anne sütünün saklanabilme özelliğini bilen annelerin 6. ayda sadece anne sütü verme oranları daha yüksek bulunmuş ve ilk altı ay sadece anne sütü verme oranı %17,3 olarak belirtilmiştir (20). Bu da toplumu bu konuda bilgilendirecek sağlık personelinin bu konudaki bilgi düzeyinin yüksek olmasının direkt olarak sadece anne sütü verme ve sütün saklanması pozitif yansıyacağı kanısındayız. Çalışmada beslenme haricinde anne sütünün yararlarını doğru söyleyebilen birinci sınıf öğrencisi yok denecek kadar azken, bu durumun eğitim sürecinde giderek anlamlı bir şekilde artmış olması beklenen ve amaçlanan bir durumdur. Beslenme dışında öğrenciler tarafından en fazla bilinen anne sütünün yararı, bebeğin bağışıklık sistemini ve sevgi bağına artırması şeklinde olmuştur. Bebek Dostu Hastane uygulamalarında afiş, broşür ve eğitimlerde yer alan sloganların özellikle bu iki yönde olması anne sütünün yararları denilince ilk akla gelenler arasında yer almalarını etkilemiş olabilir. Annelere danışmanlık verilirken emzirme konusunda teknik bilgiler verilmesi bazı püf noktaların anneye aktarılması gereklidir. Bu çalışmada öğrenciler sağma yöntemlerinden pompa, elle ve makine ile sağma yöntemlerinin bilirken şişe ile sağma çok az bilinmiştir. Bu durum şişe ile sağma yönteminin az kullanılması ile ilgili olabilir. Ancak eğitim sırasında üzerinde durulması gerektiğine vurgu yapar. Bu nedenle tıp fakültesi öğrenim süresince bu konunun belki çok daha fazla gündemde tutulması ve pratikte öğrencilere uygulanması faydalı olabilir. Sağlık çalışanlarının emzirme ile ilgili bireysel tecrübelerinin emziren annelerin eğitimleri üzerine en önemli etkiyi yaptığı gözlenmiştir(21). Bu da göstermektedir ki eğitimde en önemli faktör soruna kendi sorunu gibi yaklaşabilmektir. Kendi tecrübesi olmasa da sağlık personeli için tekrarlayan eğitimler uygulamalar bunun daha kolay içselleştirilip paylaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Bebek dostu hastane kavramının tıp öğrencilerine anlatılması çok önemlidir çünkü çalışmalarda gösterilmiştir ki bebek dostu hastanede doğan çocukların uzun süreli emzirilme oranları yüksek bulunmuştur (22,23). Çünkü bebek dostu hastanelerde eğitimler gebelik esnasında başlar, bebek anne ile aynı ortamda bulunur. Doğum sonrası hemen emzirilir, sütün sağılması ve saklanması da içeren eğitimi veren sağlık çalışanları vardır. Emzirmeyi gözlemler ve annenin hataları düzeltilir. Bizim öğrencilerimizin de altıncı sınıftaki eğitimleri sırasında bunu bilme oranlarının yüksek çıkması umut vericidir. Bir çalışmada sağlık çalışanlarının anne sütü ve emzirmenin önemi konusundaki eğitimi gerek kendi emzirmeleri gerek eşlerinin emzirmeleri üzerinde olumlu etki yaptığı gözlenmiştir(24). Üniversite öncesi okul eğitimlerinde anne sütünün önemi ve anne sütü ile beslenme ile ilgili eğitimler verildiğinde de bunun öğrencilerin gelecekteki bilgi ve emzirme davranışlarına olumlu olarak yansıdığı görülmüştür (25). Öğrenciler tıp eğitiminin son senesini yoğun pratik uygulamalar, poliklinik muayeneleri ve yatan hasta izlemi ile geçirmekte olup toplumla iç içe zaman geçirmektedirler. Bu zaman öğrencilerin toplumun eğitiminde katkı sağlayabilecekleri hem de kendi becerilerini test edebilecekleri ve geliştirecekleri bir zaman dilimidir (26). Çocuk sağlığı ve hastalıkları, kadın doğum hastalıkları ve halk sağlığı stajları esnasında intörmler tarafından yapılacak anne sütü ile ilgili eğitimler hem kişileri hem de öğrencilere olumlu katkıları olacaktır. İntörmlerin hasta eğitimine dahil edilmesi kendi eğitimlerine mutlaka katkı sağlayacaktır. Anne sütü eğitiminin en önemli kısımlarından biri de özellikle annelerin bir kısmının çalışma hayatına girdiği günümüz koşullarında anne sütünün uygun koşullarda saklanabilmesidir. Bu konudaki eğitim açığı çalışmamızda öğrencilerin saklama koşulları

konusundaki bilgisinin çok az olması ile ortaya çıkmaktadır. Yine fakültemizde yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar alınması verilen eğitimlerin güçlendirilmesi gerektiği yönüne işaret etmektedir (18). Öğrenim süresince bu konunun belki çok daha fazla gündemde tutulması ve pratikte öğrencilere uygulanması faydalı olabilir.

Çalışmada anne sütünü ile ilgili bilgilerin çoğunluğu ve Bebek Dostu Hastane bilgilerini bilme son sınıflarda daha fazladır. Bu olmasını beklediğimiz bir durumdur, fakat gece emzirmenin önemini bilgisinin üçüncü sınıflarda yüksek olması beklentinin dışındadır. Belki, üçüncü iki ve üçüncü sınıflarda fizyoloji, çocuk sağlığı ve hastalıkları ile halk sağlığı ders saatleri içerisinde anne sütü ile ilgili teorik ders saatlerinin olması bu durumu etkilemiş olabilir. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin bebek dostu hastane varlığını ve kriterlerini, bebek dostu il ve hastanenin emzirme politikasını bilme düzeylerinin (%8'den % 56'ya yükselme) yükselmesi eğitimin katkısı olarak yorumlanabilir. Çalışmada öğrencilerin çoğunluğu yaşamlarının büyük kısmını il merkezinde geçirmiştir. Bu durum yaşadıkları illerde bebek dostu hastane olabileceği ve öğrencilerin bu hastanelere gitmiş olabileceği beklentisini akla getirebilir. Bu konuda bilgisi olan öğrencilerin doğru emzirme koşullarını daha fazla biliyor olması, Bebek Dostu Hastane çalışmalarının bir yansıması gibi düşünülebilir. Bu çalışmanın sadece yapıldığı tıp fakültesi öğrencilerini temsil etmesi çalışmanın sınırlılığıdır. Ancak yine de diğer fakülteler için örnek oluşturabilecek niteliktedir. Gönüllülük temelinde kendi kendine cevaplanan anket formları ile veri toplanması da yanlılığa neden olabilir diye düşündürtse de, çalışmaya gönüllülük temelinde katılımın yarıdan biraz fazla olması (% 52) çalışmanın güçlü yönlerindedir. Ayrıca çalışmaya alınan sınıflarda çalışmaya katılma oranı benzerdir. Çalışmaya katılmada kız öğrenci katılımının biraz fazla olması konunun kız öğrenciler tarafından daha yakın bulunmasından kaynaklanabileceğini düşündürebilir. Tıp fakültesi öğrencilerine verilecek eğitimin içeriği, emzirme eğitiminin öncesi ve sonrasında yapılacak uygun değerlendirmelerle eğitimdeki ihtiyaçlar belirlenerek düzenlenebilir. Seidel ve arkadaşlarının çalışması da bunu vurgulamaktadır (25). İntörmlerimiz ile yaptığımız bu çalışmada bizde sonuçlarımıza göre eğitim içeriğimizi düzenlemeyi hedefliyoruz.

Sonuç olarak; eğitim programında eksiklerin giderilmesi ve uygulama ortamından kaynaklanan durumların da düzeltilerek bilgi düzeyinin daha yükselmesi hedef olmalıdır. Bu anne sütü ile ilgili eğitimlerin sık tekrarlanması, teorik eğitimin pratikle desteklenmesi ile daha hızlı yürüyebilir. Genel olarak bu çalışma çerçevesi ve sınırlılıkları içinde öğrencilerin tıp eğitimi süresince anne sütü ve bebek dostu hastane konularında yıllarla artan bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

KAYNAKLAR

1. Thygarajan A, Burks AW. American Academy of Pediatrics recommendations on the effects of early nutritional interventions on the development of atopic disease. *Curr Opin Pediatr* 2008; 20(6): 698-702.
2. Kramer MS. Breastfeeding and allergy: the evidence. *Ann Nutr Metab.* 2011;59 Suppl 1:20-6.
3. Hanson L, Korotkova M. The role of breastfeeding in prevention of neonatal infection. *Semin Neonatol* 2002; 7: 275-81.
4. Arifeen S, Black RE, Antelman G, Baqui A, Caulfield L, Becker S. Exclusive breastfeeding reduces acute respiratory infection and diarrhea deaths among infants in Dhaka slums. *Pediatrics* 2001;108(4): E67.
5. Chantry C.J, Howard C.R, Auinger P. Full breastfeeding duration associated decrease in respiratory tract infection in US children. *Pediatrics* 2006; 117 (2):425-32.
6. Beyerlein A von Kries R. Breastfeeding and body composition in children: will there ever be conclusive empirical evidence for a protective effect against overweight? *Am J Clin Nutr* 2011;94(suppl):1772S-5S

7. Rautava S, Walker WA. Academy of Breastfeeding Medicine Founder's Lecture 2008: Breastfeeding—An Extrauterine Link Between Mother and Child. *Breastfeed Med* 2009;4(1):3-10
8. Renfrew MJ, Craig D, Dyson L, et al. Breastfeeding promotion for infants in neonatal units: a systematic review and economic analysis. *Health Technol Assess* 2009;13(40).
9. Weimer J.P. The economic benefits of breastfeeding: A review and analysis.. *Food assistance and nutrition research report no.13*. 2001:1-14.
10. http://www.who.int/about/agenda/health_development/events/innocenti_declaration_1990.pdf(erişim tarihi: 4.12.2014)
11. <http://www.who.int/nutrition/topics/bfhi/en> (erişim tarihi: 4.12.2014)
12. Innocenti Declaration. On the Protection, Promotion and Support of Breastfeeding. WHO. Evidence for the ten steps to successful breastfeeding. Geneva: WHO Pub.; 1998.
13. The Baby-Friendly Hospital Initiative. <http://www.unicef.org/programme/breastfeeding/baby.htm>(erişim tarihi: 4.12.2014)
14. Imdad A, Yakob MY, Bhutta ZA. Effect of breastfeeding promotion interventions on breastfeeding rates, with special focus on developing countries. *BMC Public Health* 2011; 11(Suppl 3):s24.
15. T.C. Sağlık Bakanlığı. Bebek dostu sağlık kuruluşları. Ankara: Genelge no: 2003/60, 2003.
16. Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2008. Erişim adresi: <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA2008-AnaRapor.pdf>.
17. Kutlu R, Kara F, Durduran Y, Marakoglu K, Civi S. Assessment of effects of pre- and post-training programme for healthcare professionals about breastfeeding. *J Health Popul Nutr* 2007;25(3):382-6.
18. Durduran Y, Bodur S. İntörmlerin anne sütü ve bebek dostu hastane uygulaması ile ilgili bilgi ve farkındalık durumu. *SDÜ Tıp Fak Derg* 2013;20(1):23-6.
19. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). <file:///C:/Documents%20and%20Settings/user/Belgelerim/Downloads/-2811847873950147688.pdf> (erişim tarihi: 4.12.2014)
20. Bağ Ö, Yaprak I, Halicioğlu O, Parlak Ö, Harputoğlu N, Astarçioğlu G. Annelerin anne sütü hakkındaki bilgi düzeyi ve sadece anne sütü ile beslenmeyi etkileyen psikososyal faktörler. *Izmir Tepecik Eğitim Hast Derg* 2006; 16: 63-70.
21. Renitha R, Babu TA, Kumar M, Srinivasan S. Breast feeding practices among health care professionals in a tertiary care hospital from South India. *Indian J Public Health* 2012; 56(2):149-51.
22. Caldeira AP, Gonçalves E. Assessment of the impact of implementing the Baby-Friendly Hospital Initiative. *J Pediatr* 2007; 83(2):127-32.
23. Davies-Adetugbo AA, Adebawa HA. The life South Breastfeeding Project: training community health extension workers to promote and manage breastfeeding in rural communities. *Bull World Health Organ* 1997;75(4):323-32
24. Yaman H, Akçam M. Breastfeeding practices of health professionals and care workers in Turkey. *Coll Antropol* 2004;28(2):877-84.
25. Seidel AK, Schetzina KE, Freeman SC, Coulter MM, Colgrove NJJ. Comparison of Breast-feeding Knowledge, Attitudes, and Beliefs Before and After Educational Intervention for Rural Appalachian High School Students. *South Med* 2013; 106(3):224-9.
26. Bansal R. Interns as health educators. *World Health Forum* 1995;16(2):164-6.